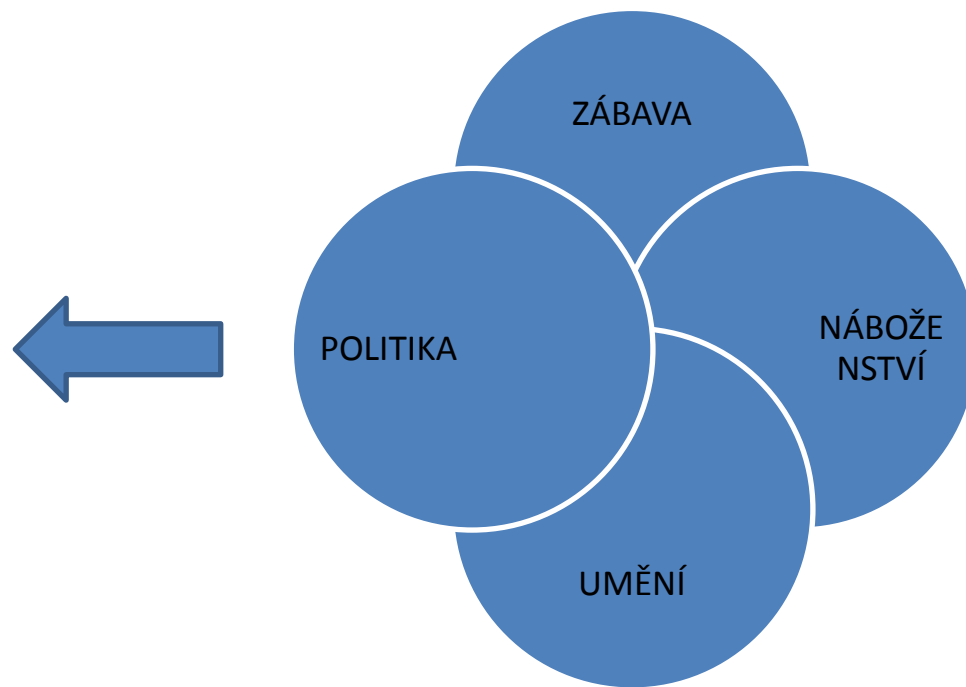

Performativita v athénské *polis*

- správa státu
- soudnictví
- veřejné slavnosti
- svatby a pohřby
- symposia
- hudební/literární performance
- ...

Ekklésia

- všichni občané
- schází se 1–4 x za měsíc
- Pnyx

Búlé

- 500 občanů vybraných losem
- Areopagos

Soudy

- občan žaluje i obhájí se sám
- porota: 100–1500 občanů
- Agora/Pnyx

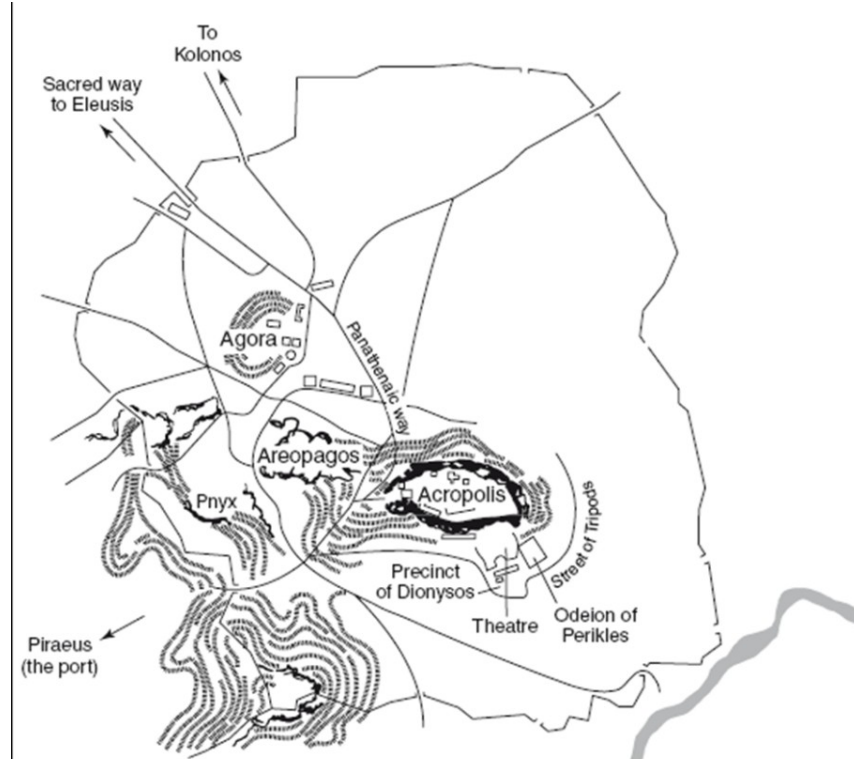
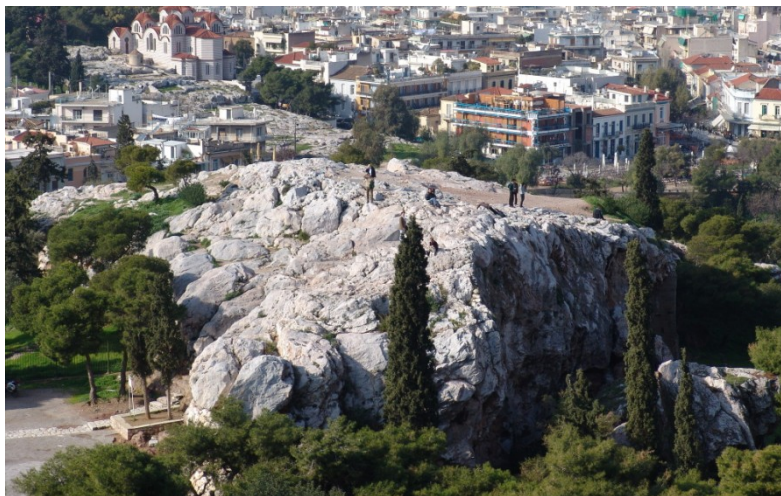
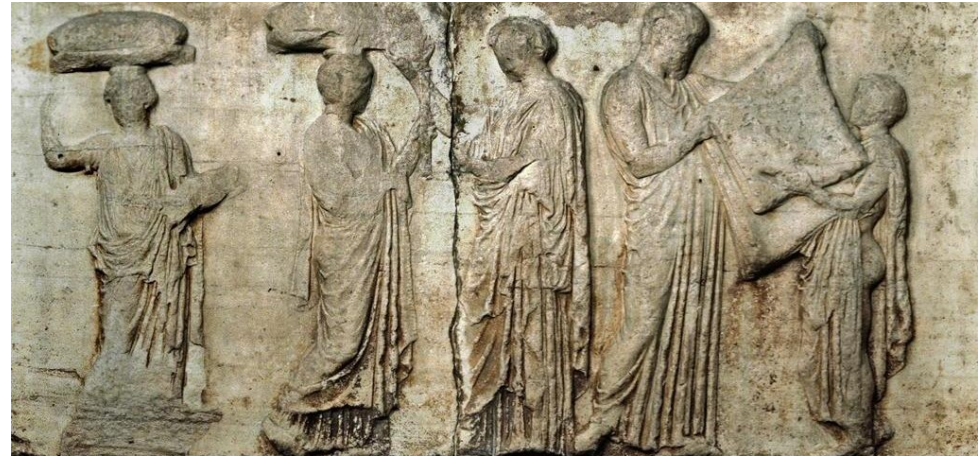

Figure 1.6 Map of Athens at the end of the classical period

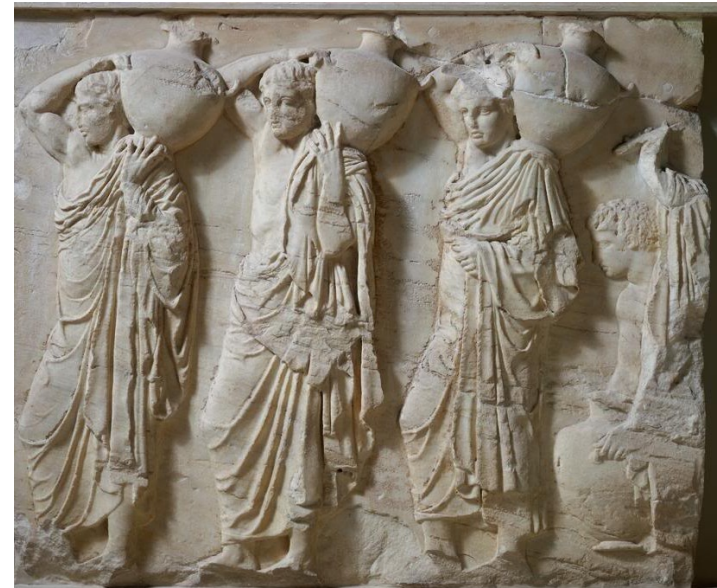
Náboženské slavnosti

- průvod
- oběti
- veřejná hostina
- kulturní performance

Parthenon - vlys

Lokální x panhelénské (olympijské, nemejské, isthmijské)

Happy bridegroom, Hesper brings
All desired and timely things.
All whom morning sends to roam,
Hesper loves to **lead them home**.
Home return who him behold,
Child to mother, sheep to fold,
Bird to nest from wandering wide:
Happy bridegroom, seek your bride. (Fr. 90)

Eros
descends from heaven,
discarding his imperial purple mantle. (Fr. 14)

Bridegroom, rest
on the tender breast
of the **maiden** you love best. (Fr. 100)

Of all the stars the fairest,
Hesperus,
Lead the maiden straight to the **bridegroom's bed**,
honoring Hera, the goddess of **marriage**. (Fr. 133)

Sappho

Ach bez přátel, bez slzy jediné
a bez písní svatebních **vedena jsem
cestou smrti**, já neblahá! [...]
Ani jediný přítel nelká,
nikdo nepláče nad mou sudbou! [...]
Ó **hrobko**, ó ty **síni svatební**,
ó podzemský ty věčný žaláři,
jdu tam k svým drahým [...].
Já poslední a nejbídnější z nich
jdu tam, než žití běh mi uplynul. [...]
Teď odvádí mě odtud násilně,
a **já jsem nepoznala manželské
ni lásky ani zpěvů svatebních**
a nedočkala jsem se **sňatku dne
ni dítek** – a teď kráčím od přátel
všech opuštěna, ach, já nešťastná,
v to mrtvých – živá! – sídlo pod
zemí.

Sofokles: Antigona

ἄνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ὄλεο, καδ' δέ με χήρην
λείπεις ἐν μεγάροισι.

Il. 24.725–6

οὐ γάρ μοι θνήσκων λεχέων ἐκ χειῖρας ὄρεξας,
οὐδέ τί μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὐ τέ κεν αἰεὶ
μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἡμέματα δάκρυ χέουσα.

Ibid. 743–5

Husband, you were too young to die, and you leave me
a widow in the palace!

When you died you did not stretch out your hands to me
from your bed,
you did not even say a kind word to me, that I might always
have remembered, as I shed tears by day and by night.

EUMÉLOS

Ach běda mi, má matka
pod zem, otče, sešla,
už není pod sluncem.
Můj život opustila,
ó žel, jsem sirotek.
Viz oči, viz i ruce,
jak jsou nehybné!
Slyš mě, slyš mě, matko!
K tobě s prosbou vzlykám,
matko, volám tě já, tvůj miláček,
na tvou tvář se vrhám,
já tvé holátko.

Euripides: Alkestis

Rhaposodové

[Nestor]

„Poslušni buďte i vy – být poslušen věru je lépe.
Ani ty neber mu dívku, ač mocný jsi, Agamemnone,
ani ty, Péleův synu, se nechtěj urputně hádat
s králem [...].

Máš-li ty velkou sílu, když božskou matkou jsi zrozen,
on zas mocnější je, vždyť vládne většímu počtu.
Vztek svůj, Agamemnone, hled' krotit – já tě však prosím,
aby ses na Achillea už nehněval [...].“

Tomu zas Agamemnón, král přemocný, v odpověď pravil:
„Věru tohleto všechno jsi, starče, po právu řekl;
ale tenhleten muž chce překonat ostatní všechny [...].“

Jemu pak do řeči skočil a odvětil Achilles jasný:
„To bych se musel věru zvat zbabělcem, ničemným mužem,
kdybych ti v každé věci měl ustoupit, cokoli řekneš.“ [...]

Když se vzpurnými slovy ti dva už vypeskovali,
vstanou a rozpustí sněm, jež konali u řeckých lodí.

Homér: Illias, I. zpěv

Velké Dionýsie

- konány v měsíci *elaféboliónu*

- **politický rozměr**

- úlitby deseti stratégů (vojenských a politických vůdců)
- přinesení a vystavení tributu, který platili spojenci Athén
- vyhlášení dobrodinců obce a jejich ocenění věncem;
- nástup státem vychovaných sirotků (po mužích padlých za stát), kteří dosáhli dospělosti, ve vojenské zbroji

- **náboženský rozměr**

- náboženský rámec slavnosti a kultické praktiky
- kult Dionýsa Eleuthera

Velké Dionýsie – scénář

0. den

- *eisagogé*

1. den

- *proagon*

2. den

- *pompé*

3. den

- očišťování divadla
- příspěvky do pokladny Athénskému spolku
- přehlídka efébů-válečných sirotků ve zbroji
- pocty a propuštění
- **soutěž dithyrambických sborů**

4.–6. den

- úlitby stratégů
- každý den jedna **tragická tetralogie** od jednoho ze soutěžících dramatiků (ve 4. stol. změny: satyrské drama se odloučilo od tragédie 340 př. Kr., zavedení repríz tragédií 386 př. Kr. a komedií 339 př. Kr., snížení počtu her na dvě 340 př. Kr.)

7. den

- **soutěž v komedii**

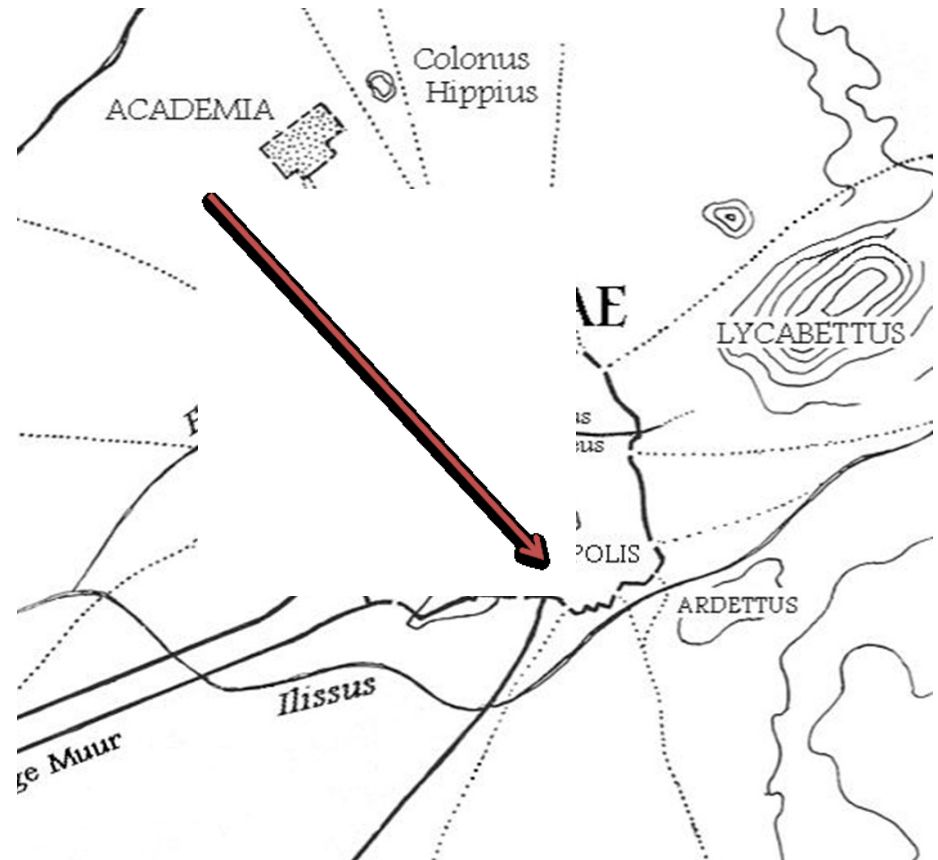
8. den

- setkání bůl v divadle
- vyhlášení výsledků

Eisagogé („uvedení“)

Dionýsos (2. stol. po Kr., podle helénského modelu)

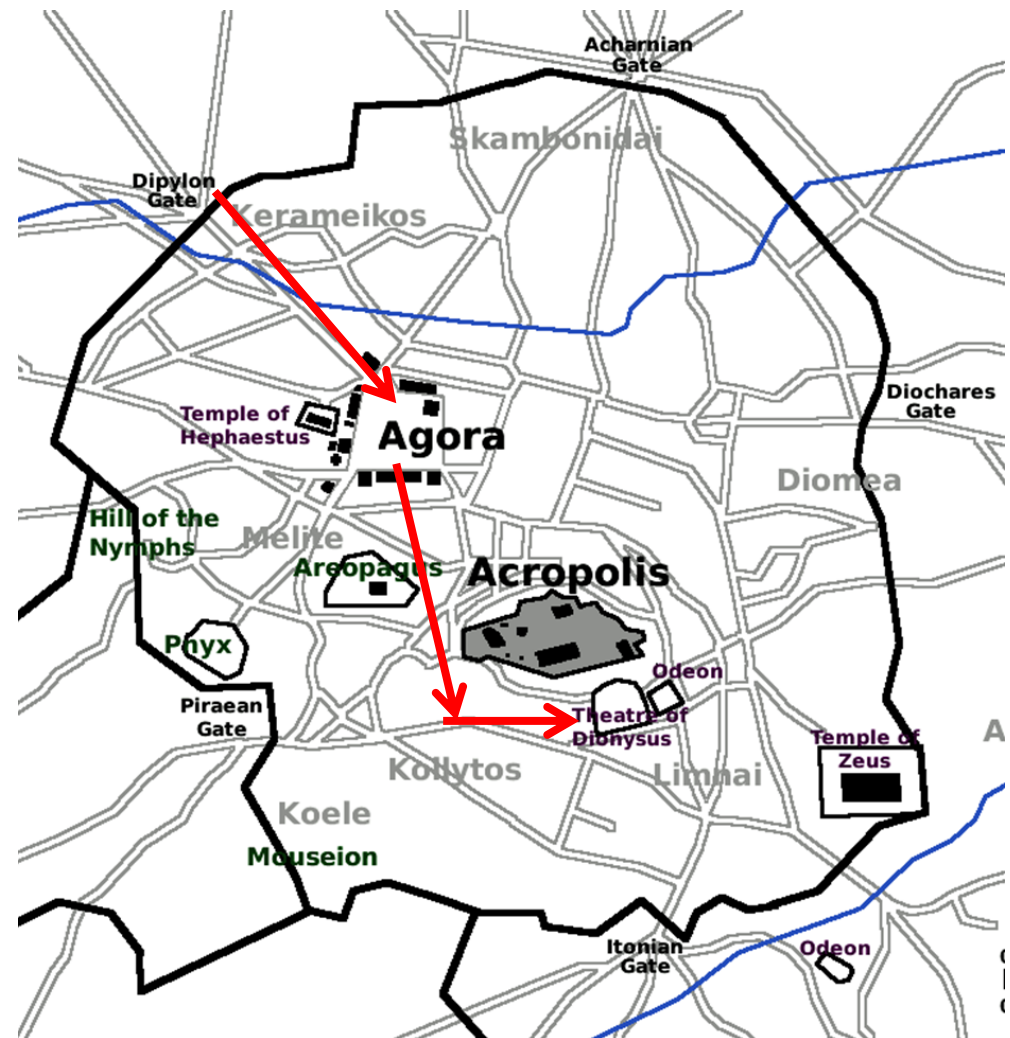

Pompé („procesí“)

Those in the road, those in the road,
make way!

Who stays inside? Come out! and on
all lips let there be good words, holy
words. Our custom for Dionysus, I
will sing always for the god.

Euripides: Bakchantky, 68–71

Mytologický předobraz procesí: Dionýsos s Ariadné na voze, satyrové, mainady

Soutěž v dithyrambech

- 20 dithyrambů, celkem 1000 tanečníků
- celkem 10 dithyrambických sborů chlapců a 10 mužů, každý sbor 50 tanečníků
- výběr na základě správních celků Attiky (každá fýla 1 sbor chlapců + 1 mužů)

O King of holy Athens,
lord of rich-living Ionians,
why now does the bronze bell ring,
the trumpet sound the song of war?
Has someone evil overleaped
the boundaries of our land,
a general, a man?
Or bandits planning harm
against our shepherds' will to steal
their herds of cattle forcibly?
Why then do you tear your heart?
Tell us! For I think that if to any mortal
the aid of able men there was,
of young men, it is to you,
o son of Pandion and Creusa!

Bacchilides: Theseus' Dithyramb

Vyhlášení výsledků

- Well, he said, jesting apart, tell me when the meeting occurred.
- In our boyhood, I replied, when **Agathon won the prize** with his first tragedy, on the day after that on which **he and his chorus offered the sacrifice of victory**. [...] he was a little fellow, who never wore any shoes, Aristodemus, of the deme of Cydathenaeum. He had been at **Agathon's feast** [...]

Platon: Symposion

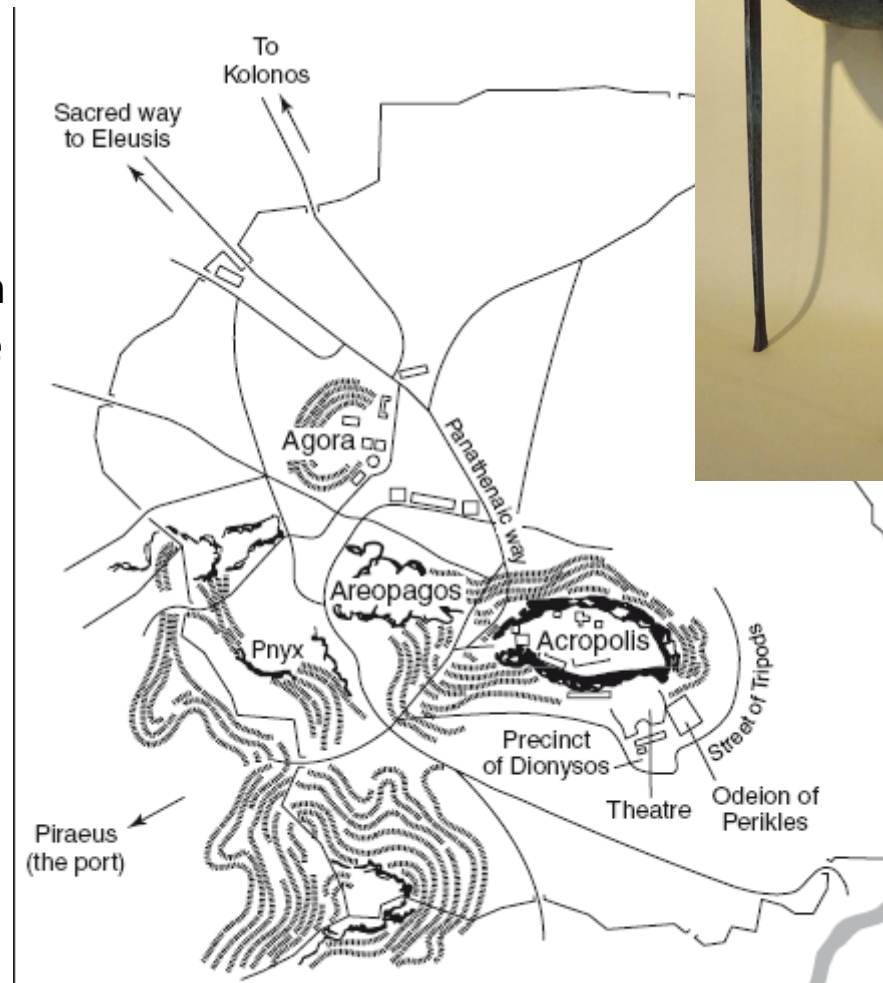

Figure 1.6 Map of Athens at the end of the classical period

Velké Dionýsie – aktéři

- **archon eponymos**
- **chorégos**
 - chorégie je jednou z tzv. leitúrgií
 - platí choreuty, učitele a auléta
 - př. nákladů: 3000 drachem výprava tetralogie, 1600 výprava komedie x 6000 za trirému, řemeslník 1 drachma/den

[for 473/2] comedy: Xenokleides was the *choregos*, Magnes the *didaskalos*; tragedy: Perikles of Cholargai was the *choregos*, Aeschylus the *didaskalos*.

When you look at the deeds of my life, you will realize that I have never plotted against anyone nor sought what was not mine. On the contrary, I have paid large property-taxes, often served as a trierarch, **sponsored a splendid chorus**, loaned money to many people, put up substantial guarantees on others' behalf.

Antiphon 1.6.12

- **dramatik – didaskalos**

- **sbor**

- tragický sbor: 12 (od Sofokla 15) choreutů, komický: 24

- **herci**

- cena pro herce zavedena na Velkých Dionýsiích 450/449

Celkem na Velkých Dionýsiích **1250/1100** účinkujících

10–20 autorů dithyrambů
10–20 chorégů dithyrambických sborů
20 aulétů pro dithyrambické sbory
500 mužů a 500 chlapců-sboristů

3 autoři tragédií
3 chorégové pro tragédie
3 auléti pro tragédie
36–45 sboristů pro tragédii
9 tragických herců (+ případní statisté
a sekundární sbory)

5 komediografů
5 chorégů pro komedie
5 aulétů pro komedie
120 komických sboristů
15 komických herců

+ technici apod.

- **publikum**

- v 5. stol. cca. 12–14 000 denně

The tragedy is „a kind of rhetoric addressed to boys, **women** and men, slaves and free citizens without distinction”.

Plato: Gorgias (502d)

- rabdúchové

- theorikon

To this land of **Thebes** am I come, the son of Zeus, **Dionysos**, to whom once Semele, the daughter of Kadmos, gave birth with the lightning-bolt for midwife. **Having exchanged my divine appearance for mortal form**, I stand beside the streams of Dirke and the water of the Ismenos. Over there near the **palace** I see the **tomb** of my mother who was struck by thunder and the ruins of her house still smoking with the flame of Zeus' fire, the undying outrage of Hera against my mother.

Euripides: Bakchantky

I wish to give the **judges** a bit of advice: to the clever among you remember the clever bits and vote for me, to those among you who like to laugh vote for me because of the jokes. **I'm asking just about everyone to vote for me.** And don't let the order of the draw tell against us, because I was drawn first. Keep this in mind and don't break your oaths, but **judge all the choruses fairly**, and don't behave like second-rate whores who remember only their last lover.

Aristofanes: Ženský sněm (1154–1162)

And furthermore he swears by Dionysos over many libations that **you never heard better comedy** than this [first Clouds], **and it is to your shame that you did not realize it at once**. But our poet is no less recognized by the clever ones among you . . . so, my good friends, in the future love and cherish those poets who seek to say something new.

Aristofanes: Oblaka (518–562)

Inferior Argument: Look at the spectators and see who are in the majority.

Superior Argument: I'm looking.

Inf. Arg.: And what do you see?

Sup. Arg.: By god, the assholes are everywhere.

Aristofanes: Oblaka (1088–1104)

Lénaje

- konány v měsíci *gamelionu*
- organizoval *archon basileos* → primárně náboženská slavnost
- neúčastnili se cizinci, zato důležitá role metoiků

the contest is that at the Lenaia, and foreigners [*xenoi*] are not yet present – here we are then, cleanhulled (so to speak), for I consider the metics to be the bran of our population.

Aristofanes: Acharňané (504–506)

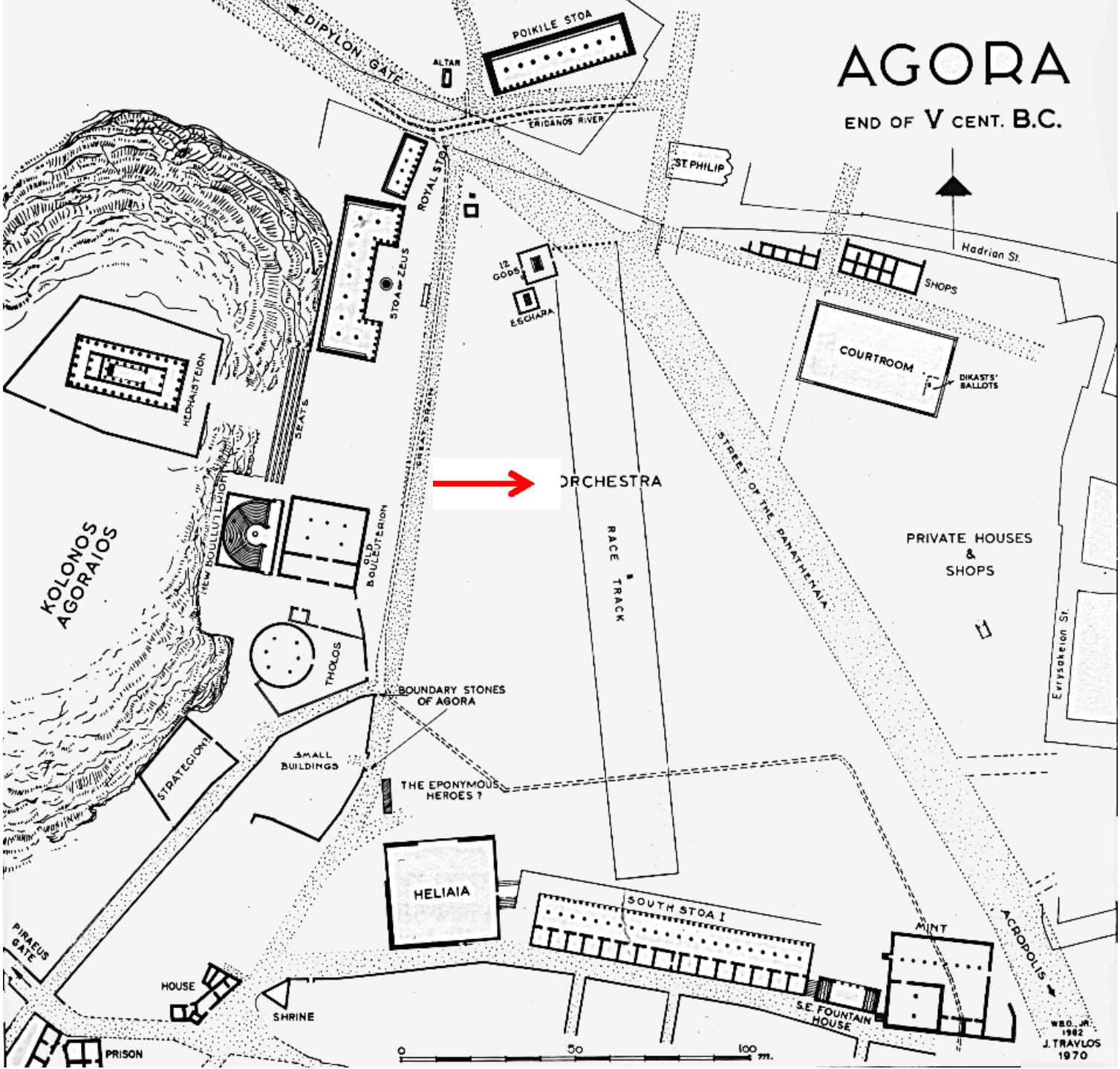
- procesí, oběti, mystické prvky
- **komický agon** – cca od r. 440 (5 autorů/1 komedie)
- **tragický agon** – cca od r. 432 (2 autoři/1–2 hry)

tzv. Lénajská váza cca 430

AGORA

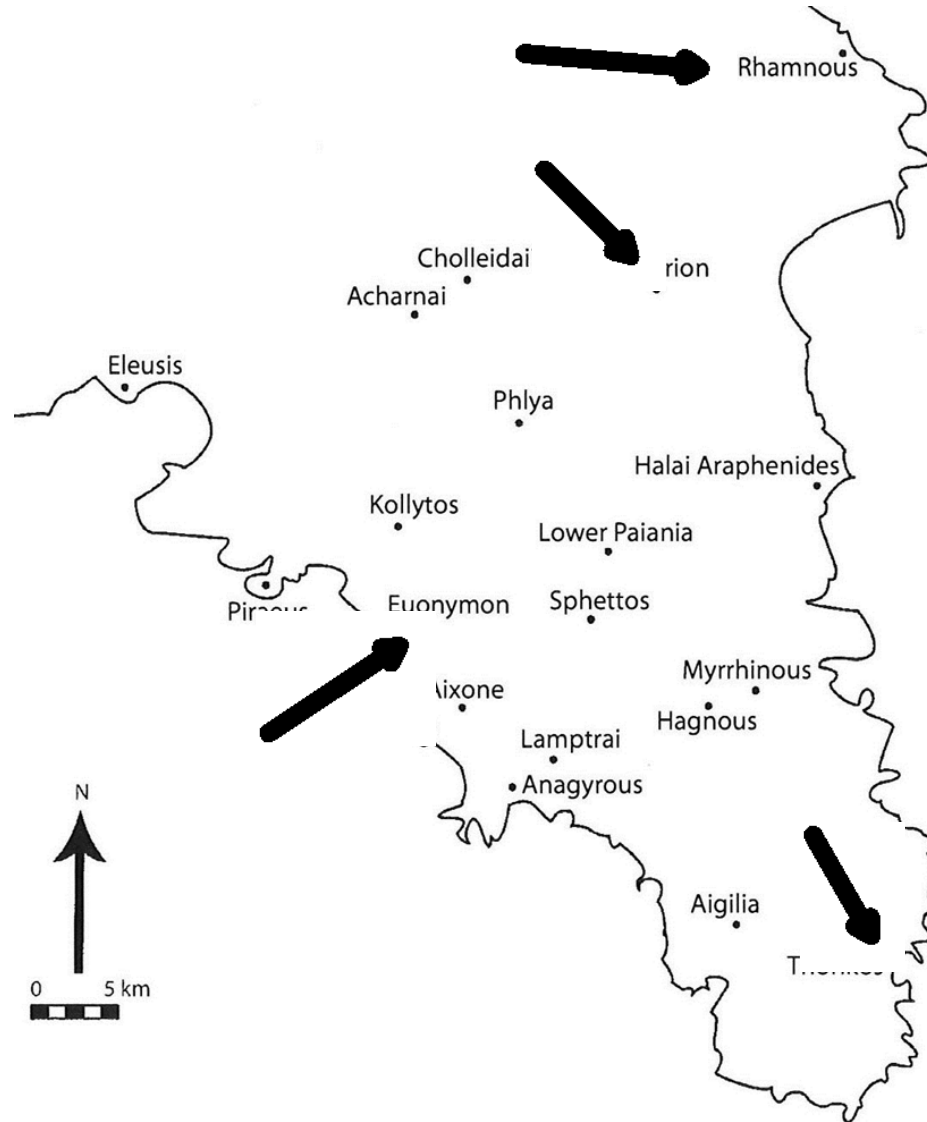
END OF V CENT. B.C.

ORCHESTRA

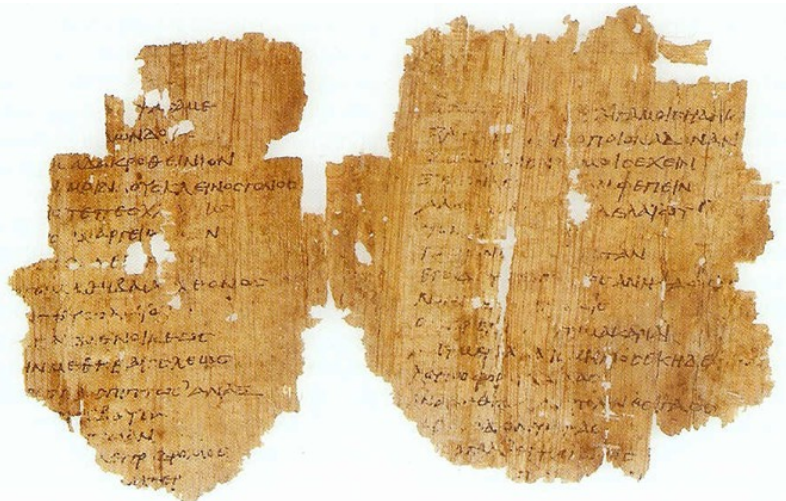
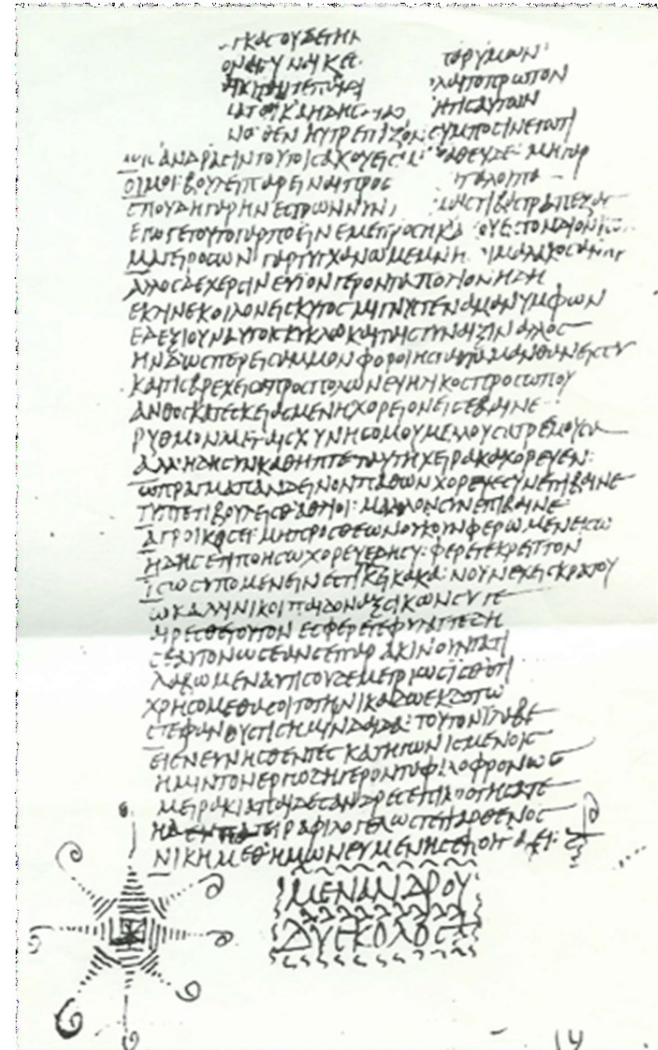
W.B.G. JR.
1982
J. TRAYLOS
1970

Venkovské (Malé) Dionýsie

Prameny

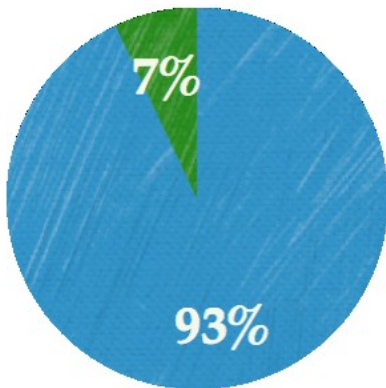
- literární
 - texty dramát
 - zlomky textů
 - teoretické spisy: Aristoteles (*Poetika*), Vitruvius (*De architectura*)
 - antické životopisy
 - jiné texty (např. gramatiky)

Dochování textů

AISCHYLOS

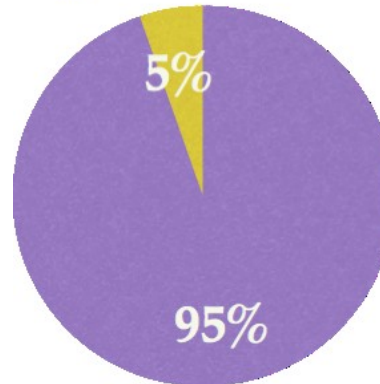
- Ztraceno
- Dochováno

Dochováno 7
(82–90 her)

SOFOKLÉS

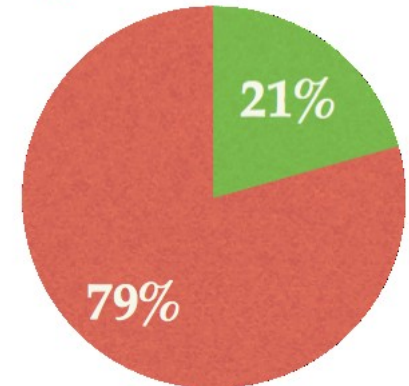
- Ztraceno
- Dochováno

Dochováno 7
(123 her
podle *Súdy*)

EURÍPIDÉS

- Dochováno
- Ztraceno

Dochováno 17
+ jedna sporná
+ satyrské drama *Kyklóps*
(92 her)

Známo 46 jmen dalších tragiků, kteří dohromady napsali kolem 600 her.
Zachovaný fragment představuje tedy přibližně **3,5 % někdejšího celku.**

- archeologické
 - divadla *in situ*
 - vázy
 - reliéfy
 - nápisy – didaskalie:
 - v užším smyslu *Inscriptiones Graecae* II, 2319–23, v širším i *Fasti a Nikai*

Didascalia, Plate 62, Athenian Agora, 364/3 BC.

Greek votive relief from Piraeus of actors holding their masks to make offerings to Dionysus, the National Archaeological Museum in Athens.

Didaskaliai (zápis tragédie)

341/0. ἐπὶ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ ΣΑΤΥΡΙ
ΤΙΜΟΚΛῆς ΛΥΚΟΥΡΓΩ
ΠΑΛΑΙΑΙ : ΝΕΟΠΤΟΛΕΜ[ΟΣ]
Ὀρέστη Εὐριπίδο
20 ΠΟΗ : Ἀστυδάμας
ΠΑΡΘΕΝΟΠΑΪΩ ἔπε : Θετ[ταλός]
[ΛΥΚΑ]ΟΝΙ ἔπε : Νεοπτόλε[μος]
[ΤΙΜΟ]ΚΛῆς δεύ : Φρίξωι
[ἔπε :] Θετταλός
25 [ΟΪΔΙ]ΠΟΔΙ ἔπε : Νεοπτόλ[εμος]
[Εὐ]ἌΡ]ετος τρί
[Ἀλκ]μέ[ων]ι : ἔπε : Θεττα[λός]
[...Λ]ΗΙ : ἔπε : Νεοπτό[λε]
[ἔπο : Θε]ετταλός ἐνίκα

Archón, autor satyrské hry + název

Repríza „staré“ tragédie + autor

Vítězný autor původní tragédie

Jeho dvě hry + herec v každé z nich

Druhý autor, dvě jeho hry + jejich herci

Třetí autor – totéž schéma

Vítězný herec

- *Inscriptiones Graecae* II2 2319–23, budova na jižním svahu Akropole
- cca 3. st.př. Kr.